KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 23.08.2005
COM(2005) 385 końcowy

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

W SPRAWIE DZIAŁALNOŚCI WSPÓLNOT W 2004 R. W ZAKRESIE ZACIĄGANIA I UDZIELANIA POŻYCZEK

{SEC(2005) 1053}

SPIS TREŚCI

	Wstęp	3
1.	DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE ZACIĄGANIA POŻYCZEK W 2004 R.	3
2.	UDZIELANIE POŻYCZEK W PAŃSTWACH NIECZŁONKOWSKICH	4
2.1.	Zarys	4
2.2.	Makrofinansowa pomoc Wspólnoty	4
2.3.	Pożyczki udzielone przez EBI w 2004 r. w Europie Środkowo-Wschodniej, w regionie śródziemnomorskim, w Azji i Ameryce Łacińskiej oraz Republice Południowej Afryki	5
2.3.1.	Cele i priorytety EBI	5
2.3.2.	Udzielanie pożyczek	6
2.3.3.	Podział ryzyka	7
2.3.4.	Współpraca z innymi instytucjami	7
2.4.	Sygnatariusze Konwencji z Lomé/Umowy z Cotonou – Udzielanie pożyczek	8
3.	WPŁYW UDZIELANIA POŻYCZEK NA BUDŻET	8
3.1.	Gwarancje budżetowe	8
3.2.	Dotacje na spłatę odsetek	9
3.3.	Kapitał podwyższonego ryzyka	9

WSTĘP

Decyzje Rady ustanawiające różne instrumenty Wspólnot Europejskich dotyczące udzielania pożyczek nakładają na Komisję wymóg corocznego informowania Rady i Parlamentu o wykorzystaniu tych instrumentów.

W przypadku działalności pożyczkowej poza obszarem Wspólnoty decyzje przyjęte w 1997 i 2000 r.[1] nakładają na Komisję wymóg corocznego informowania Rady i Parlamentu o sytuacji w zakresie gwarantowanych przez budżet Unii pożyczek udzielanych przez Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) w Europie Środkowo-Wschodniej, w krajach basenu Morza Śródziemnomorskiego, w Ameryce Łacińskiej i Azji oraz Afryce Południowej. Takie same zobowiązania zawarto również w kolejnych decyzjach (odnośniki do decyzji wymieniono w przypisie nr 4).

Aby spełnić wyżej wymienione wymogi, w niniejszym sprawozdaniu przedstawiono opis operacji dla każdego z omawianych regionów. Ponadto, aby dopełnić obrazu działalności w zakresie udzielania pożyczek, w sprawozdaniu zawarto również zwięzłe streszczenie na temat makrofinansowej pomocy udzielonej państwom trzecim przez Wspólnotę oraz dotacji na spłatę odsetek i gwarancji związanych ze wspólnotowymi pożyczkami. W sprawozdaniu znajdują się dodatkowo informacje na temat udzielania pożyczek w ramach Euratomu.

Tabele ilustrujące informacje podane w niniejszym sprawozdaniu opublikowano w dokumencie roboczym służb Komisji. Wszelkie odniesienia do tabeli zawarte w niniejszym tekście dotyczą dokumentu roboczego służb Komisji.

1. DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE ZACIĄGANIA POŻYCZEK W 2004 R.

W celu sfinansowania działalności pożyczkowej określonej w decyzjach Rady Komisja została upoważniona do zaciągania pożyczek na rynku kapitałowym w imieniu jednej ze Wspólnot (EWWiS, WE, Euratom). Biorąc jednak pod uwagę fakt osiągnięcia pułapów określonych dla nowego instrumentu wspólnotowego (NIW) oraz wygaśnięcie Traktatu EWWiS w 2002 r., w 2004 r. w ramach tych instrumentów nie zebrano żadnych funduszy. Celem przyznania pożyczki Bośni i Hercegowinie w 2004 r. zaciągnięto jedną pożyczkę na pomoc makrofinansową. W ramach instrumentu pożyczkowego Euratom zaciągnięto dwie pożyczki w celu sfinansowania pożyczki dla elektrowni jądrowej w Bułgarii.

Pomimo wyżej wymienionych czynników całkowita wartość zaciągniętych przez Wspólnoty Europejskie i EBI pożyczek wzrosła w 2004 r. o 18,8 % do kwoty 49,9 mld EUR (w porównaniu z kwotą 42,1 mld EUR w roku poprzednim; patrz: tabela 1.1), głównie na skutek wzrostu wartości pożyczek zaciągniętych przez EBI.

Uwzględniając spłaty, przypadki anulowania pożyczki oraz wahania kursu wymiany walut, całkowita kwota zaciągniętych pożyczek pozostała do spłaty na dzień 31 grudnia 2004 r. wyniosła 216,6 mld EUR, o 10,3 % więcej w porównaniu z rokiem 2003 (patrz: tabela 1.2).

[1] Decyzja 97/256/WE dotycząca pierwszego globalnego mandatu oraz decyzja 2000/24/WE, z późniejszymi zmianami, dotycząca drugiego mandatu.

Rozkład zaciągniętych pożyczek pod względem waluty (patrz: tabela 1.3) wskazuje na wzrost udziału pożyczek zaciągniętych w euro (z 54,9 % w 2003 r. do 44,9 % w 2004 r.), podczas gdy udział pożyczek w innych walutach Wspólnoty zmniejszył się z 19,1 % do 13,0 %. Największy wzrost odnotowano w przypadku pożyczek w walutach niewspólnotowych: z 26,0 % do 42,0 % całkowitej wartości zaciągniętych pożyczek. Udział pożyczek w USD wzrosły z 23,0 % do 41,6 % na skutek dużego popytu na rynku; sytuacji tej sprzyjał również niski poziom stóp procentowych i słabnący kurs wymiany USD/EUR.

Niskie stopy procentowe i niepewność finansowa sprawiły, że instytucje europejskie nadal wybierały pożyczki o zmiennej stopie procentowej. W 2004 r. wszystkie zaciągnięte pożyczki były oparte o zmienną stopę, podczas gdy w 2003 r. odsetek ten wyniósł 99,3 %.

Ostatnia pożyczka zaciągnięta w ramach NIW została w pełni spłacona pod koniec 2004 r.

2. UDZIELANIE POŻYCZEK W PAŃSTWACH NIECZŁONKOWSKICH[2]

2.1. Zarys

Wsparcie finansowe dla państw nieczłonkowskich, które zawarły ze Wspólnotą umowę o współpracy, przyjmuje różne formy w zależności od obszaru geograficznego i celu takiego wsparcia. Zazwyczaj przyjmuje ono formę pożyczek dwustronnych (pomoc makrofinansowa lub pomoc w zakresie bilansu płatniczego). Komisja pomaga w ten sposób przywrócić danemu państwu równowagę makroekonomiczną. Komisja zarządza tymi operacjami finansowymi zgodnie z decyzjami Rady.

W innych przypadkach pożyczki przyznaje się albo w formie bezpośredniego finansowania projektów, albo „globalnych pożyczek" udzielanych bankom, które następnie przeznaczają te fundusze na rzecz lokalnych projektów na mniejszą skalę. Takimi pożyczkami zarządza EBI na normalnych zasadach; zazwyczaj posiadając gwarancje budżetu Unii.

Pożyczki w ramach instrumentu Euratom służą finansowaniu operacji w Państwach Członkowskich i niektórych państwach, które nie były członkowskimi w czasie przyjmowania decyzji (Armenia, Bułgaria, Czechy, Węgry, Litwa, Rumunia, Rosja, Słowacja, Słowenia i Ukraina).

Regiony geograficzne, w których Wspólnota prowadzi działalność pożyczkową, wymieniono w Załączniku (patrz: tabela 2.1).

2.2. Makrofinansowa pomoc Wspólnoty

Pomoc makrofinansowa (PMF) w postaci pożyczek jest wyjątkowa ze względu na swój charakter i jest częścią wysiłków podejmowanych przez wspólnotę międzynarodową, których celem jest zapewnienie, w powiązaniu z instytucjami Bretton Woods, pomocy w zakresie bilansu płatniczego dla niektórych krajów znajdujących się przejściowo w trudnej sytuacji makroekonomicznej. Pomoc Wspólnoty jest skupiona na regionach sąsiadujących, takich jak Europa Środkowo-Wschodnia, Bałkany Zachodnie i Kaukaz. Wypłaty zależą od stopnia

[2] Wspólnoty nie udzieliły żadnych pożyczek Państwom Członkowskim. Od dnia przystąpienia dziesięciu nowych Państw Członkowskich do UE, czyli 1 maja 2004 r., gwarantowane pożyczki udzielone tym państwom przestano traktować jako działania zewnętrzne.

realizacji celów na rzecz stabilizacji makroekonomicznej i reform strukturalnych przez państwo będące beneficjentem. Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, liczba operacji podejmowanych każdego roku jest ograniczona i trudno dokonać wymiernego porównania wartości pomocy udzielonej w następujących po sobie latach.

Kwoty w formie dotacji i pożyczek wypłacone w ramach tego instrumentu wymieniono w Załączniku (patrz: tabela 2.2). Informację tą można również znaleźć w rocznym sprawozdaniu Komisji w sprawie realizacji pomocy makrofinansowej dla państw trzecich[3].

2.3. Pożyczki udzielone przez EBI w 2004 r. w Europie Środkowo-Wschodniej, w regionie śródziemnomorskim, w Azji i Ameryce Łacińskiej oraz Republice Południowej Afryki[4]

Sekcja 2.3 stanowi roczne sprawozdanie za 2004 r., które należy przedłożyć Parlamentowi Europejskiemu i Radzie, zgodnie z art. 2 decyzji Rady 2000/24/WE wraz z późniejszymi zmianami.

2.3.1. Cele i priorytety EBI

W 2004 r. Bank nadal prowadził aktywną działalność w rejonie Europy Środkowo-Wschodniej, mimo iż liczba krajów kwalifikujących się do objęcia finansowaniem w ramach porozumień przedakcesyjnych zmniejszyła się po rozszerzeniu w dniu 1 maja. Po tej dacie Bank kontynuował działalność w pozostałych krajach przystępujących i kandydujących (Bułgaria, Rumunia, Chorwacja i Turcja), a także wspierał inwestycje w różnych sektorach w krajach regionu Bałkanów Zachodnich (infrastruktura, MŚP/mikrofinansowanie itd.).

W 2004 r. Bank nadal prowadził operacje w ramach specjalnego programu pożyczkowego na rzecz wybranych projektów w zakresie środowiska w rosyjskiej części basenu Morza Bałtyckiego, prowadząc jednocześnie przygotowania do przyjęcia nowego mandatu obejmującego operacje w Rosji oraz, po raz pierwszy, operacje rozszerzone na Białoruś, Mołdowę i Ukrainę[5].

EBI nadaje priorytet działaniom mającym na celu ulepszenie, modernizację i rozwój sektorów komunikacji i energii, ze szczególnym uwzględnieniem sieci transeuropejskich na podstawie korytarzy drogowych i kolejowych, określonych podczas paneuropejskiej konferencji ministrów transportu jako priorytety rozwojowe w perspektywie średnioterminowej.

Zagadnieniom dotyczącym środowiska związanym z projektami EBI, jak również samym projektom dotyczącym środowiska, nadano priorytet w ramach stopniowego dostosowywania prawodawstwa zainteresowanych państw do prawodawstwa UE. EBI wspiera również MŚP oraz inne inicjatywy przemysłowe, w szczególności BIZ (bezpośrednie inwestycje zagraniczne), bezpośrednio lub poprzez globalny instrument pożyczkowy, w szczególności jeśli ich uczestnikami są partnerzy UE.

---

3 COM(2005) 245 wraz z Załącznikiem SEC(2005)747.

4 Podstawa prawna: decyzje Rady 97/256/WE, 98/348/WE, 98/729/WE, 99/786/WE, 2000/24/WE zmieniona decyzją 2000/688/WE, 2000/788/WE, 2001/777/WE i 2001/778/WE.

5 W dniu 22 grudnia 2004 r. Rada zatwierdziła nowy mandat na kwotę 500 mln EUR (2005/48/WE), który jest aktualnie realizowany.

W **regionie śródziemnomorskim** pożyczki na mocy udzielonego Bankowi mandatu są realizowane poprzez Instrument Eurośródziemnomorskiego Partnerstwa i Inwestycji (FEMIP) oraz przede wszystkim w ramach partnerstwa eurośródziemnomorskiego w celu wsparcia rozwoju gospodarczego krajów tego regionu. EBI wspiera indywidualne projekty inwestycyjne, a poprzez globalny instrument pożyczkowy – mniejsze projekty i MŚP, wzmacniając jednocześnie sektor finansowy w różnych krajach.

Poza działalnością pożyczkową na mocy mandatu EuroMed II (2000-2007) oraz na wniosek Rady Bank kontynuował realizację programu udzielania pożyczek z zasobów własnych, bez gwarancji budżetowych, poprzez Instrument Eurośródziemnomorskiego Partnerstwa.

Zgodne z mandatem pożyczki z zasobów własnych EBI uzupełniane są dotacjami na spłatę odsetek (dotyczy pożyczek w sektorze środowiska) oraz kapitałem podwyższonego ryzyka z budżetowych źródeł UE zarządzanymi przez Bank. Praktyka ta jest wynikiem utworzenia w 2003 r. Funduszu Pomocy Technicznej FEMIP, który wykorzystuje fundusze przyznane przez Komisję Europejską w ramach rozporządzenia MEDA.

Instrument FEMIP wzmocniło utworzenie w 2004 r. specjalnej puli środków pozwalającej na prowadzenie rozszerzonych operacji z podziałem ryzyka oraz stworzenie funduszu powierniczego, wzorowanych na funduszach współfinansowania innych międzynarodowych instytucji finansowych (IFI).

Pożyczki udzielano nadal na mocy specjalnego programu działania dla Turcji i do tej pory w pełni wykorzystano wszystkie dostępne fundusze.

W **Azji i Ameryce Łacińskiej** Bank finansuje projekty, których realizacja leży w interesie zarówno Wspólnoty, jak i zainteresowanych państw – współfinansowanie wraz z partnerami UE, transfer technologii i współpraca w dziedzinie ochrony energii i środowiska.

Celem Banku w **Republice Południowej Afryki** jest udział w pomyślnej realizacji programu odbudowy i rozwoju tego kraju.

Streszczenie dotyczące działań podjętych przez EBI od 2000 r. można znaleźć w Załączniku (patrz: tabela 2.3.1).

2.3.2. Udzielanie pożyczek

Zestawienie według kraju i sektora można znaleźć w Załączniku (patrz: tabela 2.3.2 a-d).

2.3.3. Podział ryzyka

Decyzja Rady 2000/24/WE[6], z późniejszymi zmianami, ustanawia gwarancję wspólnotową obejmującą ogółem 65 % całkowitej kwoty „podpisanych pożyczek". Zgodnie z ustaleniami dotyczącymi podziału ryzyka gwarancja wspólnotowa pokrywa jedynie ryzyko polityczne związane z pożyczkami EBI na projekty z gwarancjami niepaństwowymi, natomiast w przypadku pożyczek na projekty z gwarancjami państwowymi – wszystkie rodzaje ryzyka. W przypadku pożyczki indywidualnej Bank skorzystałby z gwarancji wspólnotowej jedynie wtedy, gdyby gwarancja na projekt, na który udzielono pożyczki, nie zapewniła zwrotu kosztów poniesionych przez Bank.

Dane dotyczące podziału ryzyka na dzień 31 grudnia 2004 r. przedstawiono w Załączniku (patrz: tabela 2.3.3a i b odnośnie do obecnie obowiązujących mandatów).

2.3.4. Współpraca z innymi instytucjami

Działalność Banku w krajach, które do dnia rozszerzenia, czyli do 1 maja 2004 r., były krajami kandydującymi do członkostwa w UE, oraz – nieprzerwanie – w krajach przystępujących i kandydujących, prowadzona jest w ramach programu UE mającego na celu pomóc krajom kandydującym przygotować się do przystąpienia do UE. Pomoc ta w szczególności obejmuje finansowanie inwestycji przeznaczonych na zintegrowanie infrastruktury tych krajów z infrastrukturą UE oraz wspieranie MŚP. Tam, gdzie to możliwe, projekty są współfinansowane przez inne instytucje. Działania Banku stanowią zatem część uzgodnionej koncepcji realizowanej w ścisłej współpracy z Komisją oraz – w odpowiednich przypadkach – z międzynarodowymi instytucjami finansowymi działającymi na terytorium przedmiotowych państw.

Bank prowadzi ścisłą współpracę w ramach programu PHARE/ISPA, z którymi rozwinął owocne stosunki, bardzo doceniane przez kraje będące beneficjentami. Poza częstą pomocą w ramach PHARE na etapie przedinwestycyjnym, której celem jest zapewnienie odpowiedniego wsparcia projektów EBI dzięki wdrożeniu niezbędnych analiz i pomocy technicznej, Bank bierze również udział w programie PHARE, współfinansując projekty infrastrukturalne.

Dane dotyczące wkładu w postaci współfinansowania na rzecz projektów finansowanych przez EBI w 2004 r. przedstawiono w Załączniku (patrz: tabele 2.3.4-2.3.6). Dodatkowe projekty były współfinansowane w ramach przedakcesyjnego instrumentu finansowego Banku, który nie jest objęty zakresem niniejszego sprawozdania.

---

[6] Decyzja Rady 2000/24/WE, z późniejszymi zmianami, wzywa EBI „do podjęcia działań mających na celu zabezpieczenie przed ryzykiem kredytowym poprzez objęcie 30 % udzielonych przez niego kredytów i pożyczek na mocy tej decyzji gwarancjami niepaństwowymi w stopniu najwyższym z możliwych, w ramach upoważnień odnoszących się do poszczególnych regionów. Ten współczynnik procentowy zostanie zwiększony, o ile zezwoli na to sytuacja rynkowa." W ciągu 2004 r. Bank nadal pracował nad osiągnięciem celu dotyczącego podziału ryzyka.

2.4. Sygnatariusze Konwencji z Lomé/Umowy z Cotonou – Udzielanie pożyczek

Całkowita wartość pożyczek udzielonych przez EBI w krajach AKP/KTZ wyniosła 440 mln EUR w 2004 r., z czego zasoby własne Banku stanowiły 62 mln EUR, a kapitał podwyższonego ryzyka – 378 mln EUR (patrz: tabela 2.4)[7].

3. WPŁYW UDZIELANIA POŻYCZEK NA BUDŻET

Działalność pożyczkowa ma wpływ na budżet Unii wówczas, gdy towarzyszą jej wspólnotowe gwarancje, dotacje na spłatę odsetek lub specjalne warunki porównywalne z operacjami obciążonymi ryzykiem dla pożyczkodawcy.

3.1. Gwarancje budżetowe

W dniu 22 grudnia 2004 r. Rada podjęła decyzję o udzieleniu gwarancji wspólnotowej Europejskiemu Bankowi Inwestycyjnemu na pokrycie strat poniesionych w związku z niektórymi rodzajami projektów w Rosji, na Ukrainie, w Mołdowie i na Białorusi (2005/48/WE). Całkowity pułap otwartych kredytów wyniesie 500 mln EUR, a EBI uzyska wyjątkową gwarancję wspólnotową w wysokości 100 %.

W dniu 22 grudnia 2004 r. Rada podjęła decyzję o zmianie decyzji 2000/24/WE w celu uwzględnienia rozszerzenia Unii Europejskiej oraz europejskiej polityki sąsiedztwa (2005/47/WE).

Nowe pułapy dla każdego z obszarów są następujące (w EUR):

Południowo-wschodnie kraje sąsiedzkie	9,185 mln
Kraje basenu Morza Śródziemnomorskiego	6,520 mln
Ameryka Łacińska i Azja	2,480 mln
Republika Południowej Afryki	825 mln
Turcja	450 mln

Całkowity pułap gwarancji wynosi zatem 19 460 mln EUR, a budżet Komisji pokrywa 65 % tej kwoty (wobec 70 % w ramach poprzedniego mandatu). Nowa decyzja wzywa EBI do szukania w miarę możliwości innych źródeł gwarancji (handlowych) wśród swoich pośredniczących instytucji finansowych, a także ustanawia nowy docelowy współczynnik procentowy dla pułapu na poziomie 30 % (wobec 25 % w ramach poprzedniego mandatu).

Program gwarancji wygaśnie w dniu 31 stycznia 2007 r., jeżeli jednak pułap dla pożyczek nie zostanie do tego czasu osiągnięty, okres ten może być automatycznie przedłużony o 6 miesięcy.

Budżet Komisji pokrywa ponadto 65 % maksymalnej kwoty 600 mln EUR dla Turcji (TERRA), względem której nie zażądano podziału ryzyka.

---

[7] Roczne sprawozdanie EBI w sprawie instrumentu finansowego AKP – Umowa o partnerstwie z Cotonou (http://www.eib.org)

W ciągu 2004 r. (piątego roku obowiązywania nowego mandatu) EBI podpisał umowy o pożyczkę opiewające na łączną kwotę 2,844 mln EUR, dając tym samym łączną wartość pożyczek udzielonych w ramach nowego mandatu w wysokości 13,620 mln EUR, co odpowiada 70 % pułapu pożyczek i podziałowi ryzyka równemu 20,8 % „podpisanych pożyczek".

Szczegółową sytuację w odniesieniu do gwarancji opisano w półrocznym sprawozdaniu Komisji w sprawie gwarancji pokrytych z budżetu ogólnego[8].

3.2. Dotacje na spłatę odsetek

Dotacje na spłatę odsetek przyznano w ramach kilku programów Wspólnoty zarówno w Unii, jak i poza nią. Na wniosek Rady Komisja sporządziła ogólne sprawozdanie oceniające w tej sprawie[9]. Większość z tych programów już zrealizowano, tak więc nie mają one już żadnego wpływu na wydatki budżetowe. Tabela 3.2, zamieszczona w Załączniku, zawiera wykaz programów, które są nadal realizowane oraz dotacji na spłatę odsetek wypłaconych w latach objętych przeglądem.

3.3. Kapitał podwyższonego ryzyka

Na mocy umów zawartych z krajami basenu Morza Śródziemnomorskiego oraz Konwencji z Lomé pożyczki preferencyjne są udzielane przez EBI na specjalnych warunkach dotyczących okresu trwania lub konsolidacji zadłużenia, co pozwala uznać je za inwestycje kapitałowe. Operacje dokonywane w regionie śródziemnomorskim są finansowane z budżetu ogólnego, natomiast te dotyczące krajów AKP – z budżetu EFR. Zestawienie operacji podano w Załączniku (patrz: tabela 2.4).

---

8 COM(2005) 306 i SEC(2005) 915.

9 COM(2000) 524 z dnia 6 września 2000 r.